

**VNO
NCW**
Noord

MKB
Nederland
Noord

FRYSLÂN ONDERNEEMT

INZICHTEN VOOR PROVINCIALE STATEN

2027 - 2031

Voorwoord

Fryslân staat voor grote opgaven én grote kansen. De provincie heeft een sterke basis met watertechnologie, hightech maakindustrie, zuivel en agrofood, circulaire economie, recreatie en toerisme, familiebedrijven, innovatieve MKB-bedrijven en vakmanschap. Met WaterCampus Leeuwarden heeft Fryslân bovendien een internationaal herkenbaar cluster in watertechnologie, waarin bedrijven, kennisinstellingen en overheden samenwerken aan innovatie.

Tegelijkertijd lopen ondernemers tegen duidelijke grenzen aan. Arbeidsmarktkrapte, netcongestie, beperkte ruimte voor bedrijven, trage vergunningverlening en onzekerheid rond stikstof, water en bereikbaarheid maken investeren, uitbreiden en verduurzamen moeilijker dan nodig. De provincie Fryslân kan het verschil maken door te kiezen voor ondernemerschap, uitvoeringskracht en economische structuurversterking. Dat vraagt om voldoende ruimte voor bedrijven, betrouwbare energie-infrastructuur, goede bereikbaarheid, sterke vakopleidingen, snelle vergunningverlening en praktische samenwerking tussen overheid, onderwijs en bedrijfsleven.

Met het oog op de Provinciale Statenverkiezingen 2027 doet VNO-NCW MKB Noord concrete voorstellen voor een sterker ondernemingsklimaat in Fryslân. Deze voorstellen zijn bedoeld als handreiking aan politieke partijen bij het schrijven van hun verkiezingsprogramma's. We richten ons op wat de provincie zelf kan doen: kaders stellen, regionaal registreren, investeren, uitvoering versnellen en Friese belangen krachtig behartigen bij het Rijk en in Europa. Fryslân wordt sterker als ondernemers kunnen investeren, vernieuwen, mensen opleiden en werkgelegenheid creëren.

Namens VNO-NCW MKB Noord delen we daarom graag de inzichten van leden, ondernemers, werkgevers en professionals die dagelijks werken aan de economie van Noord-Nederland. Onze boodschap is helder om ruimte te geven aan ondernemerschap, te versnellen waar zaken vastlopen en voorwaarden te blijven scheppen voor voldoende energie, bereikbaarheid en vakmensen.

Veel succes met het samenstellen van uw verkiezingsprogramma en de aanstaande campagne!

Inhoud

Voorwoord	pagina 1
Inhoud	pagina 2
1. Arbeidsmarkt, onderwijs, wonen en talent	pagina 3
2. MKB, familiebedrijven en ondernemerschap	pagina 3
3. Innovatie, AI en campussen	pagina 4
4. Circulaire economie en grondstoffen	pagina 5
5. Weerbaarheid	pagina 6
6. Ruimte voor economische ontwikkeling	pagina 6
7. Infrastructuur en bereikbaarheid	pagina 7
8. Voorspelbare en snelle vergunningverlening	pagina 8
9. Netcongestie en toekomstbestendige energie-infrastructuur	pagina 9
10. Stikstof, landbouw en ontwikkelruimte	pagina 10
11. Water	pagina 10
12. Detailhandel en vitale centra	pagina 11
13. Grensregio's en Europese samenwerking	pagina 12
14. Gastvrijheidssector	pagina 12
15. Aanbesteden en inkopen	pagina 13
Kies, versnel en voer uit	pagina 14

1. Arbeidsmarkt, onderwijs, wonen en talent

De krapte op de arbeidsmarkt remt groei, verduurzaming en innovatie in Fryslân. Dat raakt vooral techniek, bouw, watertechnologie, maakindustrie, zorg, agrofood, recreatie, logistiek, energie en ICT. Juist in Fryslân zijn vakmensen nodig voor woningbouw, verduurzaming, watertechnologie, zuivel en agrofood, hightech maakindustrie, digitalisering en de gastvrijheidssector.

- Ondersteun regionale arbeidsmarktagenda's waarin ondernemers, onderwijsinstellingen, gemeenten, UWV en arbeidsmarktregio's samenwerken aan concrete tekorten.
- Ondersteun de samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven rond technisch beroepsonderwijs en het regionale aanbod van vakopleidingen.
- Stimuleer praktijkleren, zij-instroom, om- en bijscholing en leven lang ontwikkelen.
- Ondersteun arbeidsmarktregio's en werkgevers bij het benutten van onbenut talent, waaronder mensen met een arbeidsbeperking, statushouders, ouderen en mensen die langdurig buiten het arbeidsproces staan.
- Maak het voor MKB-bedrijven eenvoudiger om mee te doen aan scholingstrajecten.
- Verbind de provinciale woningbouwprogrammering aan de regionale arbeidsmarkt en maak afspraken over voldoende woningen voor starters, vakmensen, kenniswerkers en werknemers van buiten Fryslân.
- Zorg dat provinciale arbeidsmarktprogramma's, informatie, openbaar vervoer en voorzieningen toegankelijk en inclusief zijn.
- Besteed extra aandacht aan vaardigheden voor digitalisering, AI, watertechnologie, energietransitie, circulaire economie en technologische innovatie.

De provincie Fryslân versterkt de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Ondernemers, onderwijsinstellingen, gemeenten, UWV en arbeidsmarktregio's werken samen aan voldoende vakmensen voor techniek, bouw, watertechnologie, maakindustrie, zorg, agrofood, recreatie, logistiek, energie en ICT.

De provincie ondersteunt de samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven rond technisch beroepsonderwijs, praktijkleren, om- en bijscholing en leven lang ontwikkelen. Daarbij is bijzondere aandacht voor vaardigheden die bijdragen aan digitalisering, AI, watertechnologie, energietransitie, circulaire economie en technologische innovatie.

De provincie verbindt haar economische, arbeidsmarkt- en woningbouwbeleid. Zij ondersteunt arbeidsmarktregio's en werkgevers bij het benutten van al het talent en maakt het voor ondernemers eenvoudiger om mee te doen aan scholingstrajecten. Zo kan Fryslân vakmensen aantrekken, behouden en ontwikkelen.

2. MKB, familiebedrijven en ondernemerschap

Het Friese MKB en de vele familiebedrijven vormen de ruggengraat van de provinciale economie. Zij zorgen voor werkgelegenheid, continuïteit, innovatie en binding met stad en platteland. Ondernemers moeten provinciale ondersteuning eenvoudig kunnen vinden en benutten, ook bij groei, verduurzaming en bedrijfsoverdracht.

- Maak provinciale innovatie-, subsidie- en financieringsregelingen beter toegankelijk voor het MKB.

- Versterk via de NOM en andere regionale partners de toegang tot groeikapitaal, kennis en begeleiding.
- Ondersteun regionale programma's voor bedrijfsopvolging, bedrijfsoverdracht en de continuïteit van familiebedrijven.
- Richt één herkenbare toegang in tot provinciale ondernemersregelingen en verwijst ondernemers actief naar passende ondersteuning.
- Voer bij nieuw provinciaal beleid en nieuwe regels een praktische MKB-toets uit.
- Houd provinciale lasten en administratieve verplichtingen beheersbaar.
- Betrek ondernemers en brancheorganisaties vroegtijdig bij beleid dat hun bedrijfsvoering raakt.

De provincie Fryslân geeft het MKB en familiebedrijven een herkenbare plaats in het economische beleid. Provinciale programma's, fondsen en subsidies worden eenvoudiger en beter toegankelijk.

De provincie ondersteunt samen met de NOM en andere partners ondernemerschap, groei, verduurzaming en bedrijfsoverdracht. Bij nieuw beleid wordt vooraf getoetst wat de gevolgen zijn voor kleine en middelgrote bedrijven.

Ondernemers krijgen één herkenbare toegang tot provinciale ondersteuning. De provincie beperkt eigen administratieve lasten en betreft ondernemers vroeg bij beleid en uitvoering.

3. Innovatie, AI en campussen

Innovatie is nodig om de Friese economie sterker, productiever en toekomstbestendig te maken. Fryslân heeft sterke ecosystemen rond watertechnologie, hightech maakindustrie, zuivel en agrofood, circulaire economie, maritieme bedrijvigheid, recreatie en digitalisering. WaterCampus Leeuwarden is een belangrijk knooppunt van de Nederlandse watertechnologiesector en verbindt bedrijven, kennisinstellingen en overheden. Ook Drachten / Innovatiecluster Drachten is belangrijk voor de Friese economie, met hightech maakindustrie, robotica, mechatronica, sensortechnologie en systeemintegratie. AI en digitalisering bieden grote kansen voor Friese bedrijven. Bedrijven kunnen processen slimmer maken, personeelstekorten deels opvangen, energie besparen, onderhoud voorspellen en nieuwe producten ontwikkelen.

- Versterk innovatie-ecosystemen rond watertechnologie, hightech maakindustrie, agrofood, circulaire economie, maritieme bedrijvigheid, recreatie en digitalisering.
- Investeer via ROM's, fondsen en cofinanciering in startups, scale-ups en innovatief MKB.
- Maak innovatieprogramma's toegankelijker voor het MKB.
- Zorg voor voldoende ruimte, energiec capaciteit en bereikbaarheid op campussen, bedrijventerreinen en innovatieclusters.
- Stimuleer toepassing van AI en digitalisering in het MKB, vooral in industrie, bouw, zorg, logistiek, recreatie, energie, watertechnologie en agrofood.
- Investeer in digitale vaardigheden, cybersecurity en datagedreven werken.
- Geef digitale infrastructuur ruimte op geschikte locaties, met oog voor energiegebruik, netcapaciteit, landschap en regionale meerwaarde

De provincie Fryslân versterkt innovatie-ecosystemen rond watertechnologie, hightech maakindustrie, agrofood, circulaire economie, maritieme bedrijvigheid, recreatie en digitalisering. Startups, scale-ups en innovatief MKB krijgen betere toegang tot kennis, kapitaal, testfaciliteiten en cofinanciering. Innovatieprogramma's worden eenvoudiger en praktischer voor het MKB.

De provincie stimuleert toepassing van AI en digitalisering in bedrijven. Vooral ondernemers in industrie, bouw, zorg, logistiek, recreatie, energie, watertechnologie en agrofood kunnen hiermee productiever, duurzamer en concurrerder worden.

WaterCampus Leeuwarden en Innovatiecluster Drachten zijn belangrijke voorbeelden van Friese innovatiekracht. De provincie zorgt dat deze en andere clusters voldoende ruimte, energiec capaciteit en bereikbaarheid hebben om verder te groeien.

4. Circulaire economie en grondstoffen

Circulaire economie is een economische kans én een voorwaarde voor toekomstbestendige groei. Fryslân heeft sterke uitgangspunten in landbouw, bouw, watertechnologie, maakindustrie en biobased materialen. Om regionale kringlopen te sluiten zijn ruimte, vergunningen, ketensamenwerking en een voorspelbare vraag naar circulaire producten nodig.

- Reserveer in provinciaal ruimtelijk beleid voldoende ruimte voor circulaire productie, reparatie, recycling en verwerking van reststromen.
- Ondersteun regionale grondstoffenketens en circulaire hubs waarin bedrijven, kennisinstellingen en overheden samenwerken.
- Stimuleer biobased bouwen en het hoogwaardige gebruik van agrarische, bouw- en industriële reststromen.
- Zet provinciale aanbestedingen in om de markt voor circulaire producten en materialen te vergroten.
- Ondersteun proeftuinen en demonstratieprojecten die circulaire innovaties naar de markt brengen.
- Werk met gemeenten en omgevingsdiensten aan duidelijke, uitvoerbare regels voor circulaire bedrijvigheid.

De provincie Fryslân maakt circulaire economie een zelfstandige pijler van het economische en ruimtelijke beleid. Bedrijven krijgen ruimte om grondstoffen te hergebruiken, reststromen te verwerken en circulaire producten te ontwikkelen.

De provincie ondersteunt regionale ketens tussen landbouw, bouw, maakindustrie, watertechnologie en energie. Provinciale inkoop en aanbesteding creëren een voorspelbare vraag naar circulaire oplossingen.

Samen met gemeenten, omgevingsdiensten, onderwijs en bedrijfsleven maakt Fryslân circulaire innovatie praktisch uitvoerbaar.

5. Weerbaarheid

Economische weerbaarheid en nationale veiligheid beginnen in de regio. Fryslân speelt daarin een rol met watertechnologie, voedselvoorziening, maakindustrie, maritieme bedrijvigheid, logistiek, energie, zorg, digitale netwerken en de Waddenregio. Bedrijven zijn onmisbaar voor het functioneren van vitale voorzieningen. Dat geldt voor water, voedsel, energie, transport, data, zorg, onderhoud, productie en cybersecurity.

- Versterk samenwerking tussen vitale clusters zoals watertechnologie, agrofood, maakindustrie, logistiek, maritieme bedrijvigheid, zorg, energie en digitale infrastructuur.
- Ondersteun regionale programma's waarmee bedrijven kunnen investeren in noodstroom, back-upsystemen, cyberveiligheid en continuïteitsplannen.
- Reserveer in ruimtelijke plannen voldoende ruimte voor energie- en dataverbindingen.
- Benut kansen rond defensie en veiligheid voor Friese bedrijven, bijvoorbeeld in hightech maakindustrie, maritieme toepassingen, logistiek, onderhoud, cybersecurity en dual-use innovatie.
- Behartig bij het Rijk de Friese economische belangen en betrek ondernemers bij de regionale uitwerking van defensie-gerelateerde ruimtelijke keuzes.
- Neem cyberweerbaarheid standaard mee in economische programma's voor het MKB.
- Maak bij nieuwe veiligheids- of defensieactiviteiten steeds een zorgvuldige afweging tussen economische kansen, leefbaarheid, natuur, landbouw, water en bestaande bedrijven.

De provincie Fryslân versterkt de economische weerbaarheid van vitale clusters zoals watertechnologie, agrofood, maakindustrie, logistiek, maritieme bedrijvigheid, zorg, energie en digitale infrastructuur.

Bedrijven krijgen ruimte om te investeren in noodstroom, back-upsystemen, cyberveiligheid en continuïteit. Digitale veiligheid wordt standaard onderdeel van economische programma's voor het MKB.

De provincie verbindt Friese bedrijven met kansen rond defensie en veiligheid en behartigt bij het Rijk de regionale economische belangen. Daarbij gaat het onder meer om hightech maakindustrie, maritieme toepassingen, onderhoud, logistiek, cybersecurity en dual-use innovatie.

6. Ruimte voor economische ontwikkeling

Fryslân heeft ruimte nodig voor wonen, natuur, landbouw, water, energie, recreatie én bedrijvigheid. De ruimte voor economie mag daarbij niet het sluitstuk zijn. Zonder voldoende ruimte voor bedrijven kunnen ondernemers niet uitbreiden, verduurzamen of investeren. Dat geldt voor bedrijventerreinen, watertechnologie, hightech maakindustrie, zuivel en agrofood, logistiek, maritieme bedrijvigheid, circulaire economie, recreatiebedrijven en digitale infrastructuur.

- Borg in de provinciale omgevingsvisie en omgevingsverordening structureel voldoende ruimte voor bestaande en groeiende bedrijven.
- Stel provinciale kaders die ongewenste transformatie van bedrijventerreinen tegengaan en volwaardige compensatie vragen als economische ruimte verdwijnt.
- Voorkom nettoverlies van economische ruimte.

- Maak met gemeenten en ondernemers langjarige regionale afspraken over toekomstbestendige werklocaties richting 2040.
- Zorg niet alleen voor fysieke ruimte, maar ook voor milieuruimte, energiecapaciteit en vergunningsruimte.
- Benut bestaande bedrijventerreinen beter door herstructurering, verduurzaming en intensiever ruimtegebruik.
- Geef extra aandacht aan ruimte voor watertechnologie, hightech maakindustrie, agrofood, logistiek, maritieme bedrijvigheid, recreatie en circulaire economie.
- Betrek ondernemers vroeg bij locatiekeuzes, herstructurering en gebiedsontwikkeling.

De provincie Fryslân borgt in haar ruimtelijke beleid voldoende ruimte voor bestaande en groeiende bedrijven. Economische ruimte is een randvoorwaarde voor werkgelegenheid, innovatie, verduurzaming en brede welvaart.

De provincie stelt kaders die bestaande bedrijventerreinen beschermen tegen ongewenste transformatie. Waar economische ruimte verdwijnt, wordt in regionaal verband gelijkwaardige compensatie afgesproken. Provincie, gemeenten en ondernemers maken langjarige afspraken over toekomstbestendige werklocaties richting 2040.

De provincie investeert samen met gemeenten en ondernemers in herstructurering, verduurzaming en beter gebruik van bestaande bedrijventerreinen. Daarbij is aandacht voor energiecapaciteit, bereikbaarheid, milieuruimte en vergunningsruimte.

Fryslân geeft ruimte aan bedrijvigheid die past bij de economische kracht van de provincie: watertechnologie, hightech maakindustrie, zuivel en agrofood, logistiek, maritieme bedrijvigheid, recreatie, circulaire economie en innovatieve MKB-bedrijven.

7. Infrastructuur en bereikbaarheid

Goede bereikbaarheid is voor Fryslân een economische randvoorwaarde. Bedrijven in Leeuwarden, Drachten, Heerenveen, Sneek, Harlingen, Franeker, Dokkum en regionale kernen zijn afhankelijk van goede verbindingen met Groningen, Drenthe, Zwolle, de Randstad en Noord-Duitsland.

De Lelylijn blijft belangrijk als langetermijnbeeld voor betere bereikbaarheid, woningbouw, arbeidsmarkt en economische ontwikkeling. Besluitvorming en financiering liggen vooral bij het Rijk. De provincie moet daarom krachtig lobbyen, de ruimtelijke en economische voorbereiding organiseren en samen met partners haalbare fasering onderzoeken, bijvoorbeeld via een betere verbinding tussen Heerenveen, Drachten en Groningen.

- Versnel onderhoud en vervanging van wegen, bruggen, viaducten, sluizen en vaarwegen.
- Waarborg bereikbaarheid van bedrijven tijdens werkzaamheden.
- Geef prioriteit aan verbindingen met bedrijventerreinen, havens, campussen, recreatiegebieden en stads- en dorpscentra.
- Versterk verbindingen tussen Leeuwarden, Drachten, Heerenveen, Sneek, Harlingen en Groningen.
- Blijf bij het Rijk aandringen op betere spoorverbindingen, inclusief de Lelylijn, en organiseer de provinciale ruimtelijke en economische voorbereiding.
- Maak fasering bespreekbaar, bijvoorbeeld via Heerenveen-Drachten-Groningen.

- Verbeter openbaar vervoer en fietsverbindingen naar werklocaties.
- Investeer in provinciale vaarwegen en versterk samen met gemeenten en ondernemers de economische positie van de havens van Harlingen, Drachten, Heerenveen en Lemmer.
- Voer met Noord-Nederland een krachtige lobby richting het Rijk voor hoofdvaarwegen, de Afsluitdijk en een toekomstbestendige sluis bij Kornwerderzand.
- Houd rekening met goederenvervoer, landbouwverkeer, recreatieverkeer en bereikbaarheid van de Waddenkust.

De provincie Fryslân investeert in provinciale infrastructuur en bereikbaarheid als voorwaarde voor werkgelegenheid, leefbaarheid en economische groei. Voor rijksinfrastructuur organiseert zij een krachtige en gezamenlijke lobby.

De provincie versterkt verbindingen tussen bedrijventerreinen, woonkernen, havens, campussen en recreatiegebieden. Zij investeert in provinciale vaarwegen en ondersteunt samen met gemeenten en ondernemers de maritieme economie en de havens van Harlingen, Drachten, Heerenveen en Lemmer.

Onderhoud en werkzaamheden worden tijdig afgestemd met ondernemers. Bedrijven moeten bereikbaar blijven voor werknemers, klanten, leveranciers en goederenvervoer.

De provincie blijft bij het Rijk aandringen op de Lelylijn en bereidt de ruimtelijke en economische ontwikkeling langs het tracé voor. Tegelijk onderzoekt zij met partners haalbare stappen die eerder resultaat opleveren, zoals versterking van de verbinding Heerenveen-Drachten-Groningen.

8. Voorspelbare en snelle vergunningverlening

Vergunningverlening bepaalt of ondernemers kunnen investeren, verduurzamen en uitbreiden. In Fryslân speelt dit bij landbouw, bouw, recreatie, industrie, energieprojecten, watertechnologie, bedrijventerreinen en natuurvergunningen. Ondernemers hebben behoefte aan duidelijkheid, voorspelbare termijnen en praktische begeleiding.

- Stuur bij provinciale vergunningen en provinciale VTH-taken op duidelijke prestaties en voorspelbare doorlooptijden.
- Werk met vaste aanspreekpunten voor ondernemers.
- Organiseer vroegtijdig vooroverleg, vooral bij complexe projecten.
- Maak met gemeenten en omgevingsdiensten afspraken over een zo uniform en voorspelbaar mogelijke toepassing van regels.
- Pas risicogericht toezicht toe: streng waar nodig, praktisch waar het kan.
- Voorkom dat ondernemers vastlopen tussen verschillende overheden.
- Versnel vergunningverlening waarvoor de provincie bevoegd gezag is en ondersteun gemeenten bij een gezamenlijke aanpak van complexe projecten

De provincie Fryslân versnelt vergunningverlening waarvoor zij bevoegd gezag is. Bedrijven krijgen duidelijkheid over termijnen, eisen en procedures.

De provincie stuurt binnen haar bevoegdheden op voorspelbare doorlooptijden, vaste aanspreekpunten en tijdig vooroverleg. Met gemeenten en omgevingsdiensten maakt zij afspraken over samenhangende procedures, zodat ondernemers niet tussen overheden vastlopen.

Toezicht wordt risicogericht uitgevoerd. De provincie is streng waar nodig, maar voorkomt onnodige regeldruk voor bedrijven die aantoonbaar goed presteren.

Snellere vergunningverlening is nodig voor woningbouw, verduurzaming, landbouw, recreatie, energieprojecten, bedrijventerreinen en industriële ontwikkeling.

9. Netcongestie en toekomstbestendige energie-infrastructuur

Netcongestie remt groei, verduurzaming en innovatie in Fryslân. Bedrijven die willen uitbreiden, elektrificeren, laadinfra plaatsen of zonne-energie terugleveren, lopen tegen beperkte netcapaciteit aan. Fryslân werkt al aan energiehubs. Onderzoek naar Local4Local energiehubs laat zien dat lokale energiehubs kunnen helpen om netcapaciteit efficiënter te gebruiken, netcongestie te verlichten en energiekosten binnen Fryslân te houden.

- Programmeer en borg samen met gemeenten en netbeheerders tijdig locaties voor transformatorstations, kabeltracés en energie-infrastructuur.
- Versnel provinciale procedures en coördineer met gemeenten de ruimtelijke inpassing van netuitbreiding en energieprojecten.
- Faciliteer energiehubs op bedrijventerreinen en bij clusters van bedrijven.
- Ondersteun collectieve oplossingen zoals groepscontracten, slim laden, lokale opslag en batterijsystemen.
- Geef prioriteit aan werklocaties waar netcongestie investeringen blokkeert.
- Verbind energie-infrastructuur aan economische ontwikkeling, woningbouw, mobiliteit, landbouw en bedrijventerreinen.
- Verbind elektriciteit met warmte, groen gas, waterstof, energieopslag en energiebesparing in een samenhangend provinciaal energiesysteem.
- Help MKB-bedrijven met praktische ondersteuning bij energiebesparing, opslag en samenwerking op bedrijventerreinen.

De provincie Fryslân maakt netcapaciteit topprioriteit. Zonder voldoende energie-infrastructuur lopen investeringen, verduurzaming, woningbouw en innovatie vast.

De provincie programmeert en borgt samen met gemeenten en netbeheerders locaties voor transformatorstations, kabeltracés, energiehubs en opslag. Bij de regionale prioritering krijgen bedrijventerreinen en economische clusters een herkenbare plaats.

Fryslân zet energiehubs, opslag, slim energiegebruik en samenwerking op bedrijventerreinen in om bedrijven ruimte te geven om te groeien en te verduurzamen.

Het provinciale energiebeleid verbindt elektriciteit, warmte, groen gas, waterstof, opslag en energiebesparing aan economische ontwikkeling. Fryslân ondersteunt lokale en collectieve oplossingen om netcongestie te verminderen en investeringen mogelijk te maken.

10. Stikstof, landbouw en ontwikkelruimte

Stikstof raakt in Fryslân niet alleen landbouw en natuur, maar ook woningbouw, infrastructuur, energieprojecten, recreatie en verduurzaming van bedrijven. Ondernemers hebben duidelijkheid, ontwikkelruimte en juridisch houdbare oplossingen nodig. Voor Fryslân is landbouw bovendien een economische keten van boeren, familiebedrijven, zuivel, agrofood, verwerking, export, technologie en innovatie.

- Werk gebiedsgericht aan natuurherstel, emissiereductie en ontwikkelruimte.
- Benut binnen de wettelijke kaders alle provinciale mogelijkheden om generieke stilstand te voorkomen en vergunningverlening mogelijk te maken.
- Betrek landbouw, industrie, bouw, recreatie en andere ondernemers structureel bij maatregelen.
- Zorg voor transparante keuzes over beschikbare ontwikkelruimte.
- Geef binnen de provinciale bevoegdheden prioriteit aan oplossingen voor PAS-melders en interimers en dring bij het Rijk aan op juridisch houdbare landelijke randvoorwaarden.
- Koppel natuurherstel aan ruimte voor woningbouw, infrastructuur, landbouw, energie en verduurzaming.
- Benader landbouw als economische keten van boeren, familiebedrijven, zuivel, agrofood, verwerkende bedrijven en innovatie.

De provincie Fryslân werkt aan een juridisch houdbare stikstofaanpak met ruimte voor natuurherstel én economische ontwikkeling.

De provincie benut binnen de wettelijke kaders alle mogelijkheden om vergunningverlening weer op gang te brengen en generieke stilstand te voorkomen. Zij maakt transparante keuzes over ontwikkelruimte en dringt bij het Rijk aan op juridisch houdbare oplossingen voor landbouw, woningbouw, infrastructuur, energie, recreatie en bedrijven.

Landbouw wordt niet alleen gezien als natuurdossier, maar ook als economische keten. Fryslân ondersteunt boeren, familiebedrijven, zuivelbedrijven, agrofoodbedrijven en verwerkende bedrijven bij innovatie, verduurzaming en nieuwe verdienmodellen.

11. Water

Water is één van de grootste economische krachten van Fryslân. De provincie heeft met WaterCampus Leeuwarden, Wetsus, CEW en Water Alliance een sterk ecosysteem voor watertechnologie. WaterCampus verbindt bedrijven, kennisinstellingen en overheden rond nieuwe oplossingen voor watertechnologische uitdagingen. Tegelijk is water ook een randvoorwaarde voor landbouw, natuur, drinkwater, industrie, recreatie, woningbouw en klimaatadaptatie. Droogte, verzilting, wateroverlast en waterkwaliteit vragen om duidelijke keuzes.

- Maak samen met Wetterskip Fryslân, gemeenten en het Rijk keuzes voor voldoende waterbeschikbaarheid voor landbouw, bedrijven, recreatie, natuur en drinkwater.

- Reserveer ruimte voor bestaande en nieuwe drinkwaterbronnen.
- Investeer in zoetwaterberging, klimaatadaptatie en robuuste watersystemen.
- Versterk WaterCampus Leeuwarden als economisch en innovatief watertechnologiecluster.
- Werk met ondernemers aan uitvoering van de Kaderrichtlijn Water.
- Werk met gemeenten, Wetterskip Fryslân en omgevingsdiensten aan duidelijkheid over lozingen, toezicht en handhaving.
- Voorkom dat waterkosten voor bedrijven onnodig stijgen; zet heffingen in voor waterbesparing, waterkwaliteit en klimaatadaptatie.
- Verbind waterbeleid met landbouw, industrie, recreatie, innovatie en ruimtelijke ontwikkeling.
- Bescherm de unieke natuurwaarden van de Wadden, maar zorg tegelijkertijd voor een goede balans met bereikbaarheid, leefbaarheid, duurzame recreatie, visserij en ondernemerschap. Betrek bewoners, ondernemers en eilandgemeenten actief bij nieuwe plannen en beheermaatregelen.

De provincie Fryslân voert samen met Wetterskip Fryslân, gemeenten en het Rijk regie op voldoende en betrouwbaar water voor wonen, landbouw, bedrijven, recreatie en natuur.

De provincie investeert in zoetwaterbeschikbaarheid, waterberging, klimaatadaptatie en waterkwaliteit. Ondernemers krijgen duidelijkheid over vergunningen, lozingen, toezicht en handhaving.

WaterCampus Leeuwarden wordt verder versterkt als economisch en innovatief watertechnologiecluster. Fryslân benut water niet alleen als ruimtelijke opgave, maar ook als economische kracht.

12. Detailhandel en vitale centra

Winkels, horeca en voorzieningen zijn belangrijk voor leefbare steden, dorpen en wijken. Dat geldt voor Leeuwarden, Drachten, Heerenveen, Sneek, Harlingen, Dokkum, Franeker, Bolsward en de vele kleinere kernen in Fryslân. De provincie kan gemeenten en ondernemers helpen bij sterke centra, minder leegstand, goede bereikbaarheid, wonen boven winkels en samenwerking tussen ondernemers, vastgoedeigenaren en overheid.

- Veranker detailhandel en vitale centra in provinciaal economisch en ruimtelijk beleid.
- Ondersteun gemeenten en regionale samenwerkingsverbanden bij de transformatie en versterking van binnensteden en dorpscentra.
- Bewaak in provinciaal ruimtelijk beleid de regionale samenhang en voorkom structurele overcapaciteit en ongewenste perifere detailhandel.
- Ondersteun gemeenten met kennis, capaciteit en financiering.
- Stimuleer publiek-private samenwerking tussen ondernemers, vastgoedeigenaren en gemeenten.
- Neem de regionale bereikbaarheid van vitale centra mee in provinciaal mobiliteitsbeleid.
- Verbind provinciaal detailhandelsbeleid met wonen, horeca, toerisme, cultuur, regionale bereikbaarheid, logistiek en leefbaarheid.

De provincie Fryslân ondersteunt gemeenten en ondernemers bij sterke binnensteden en dorpscentra. Met ruimtelijke kaders en regionale afstemming voorkomt zij overcapaciteit en ongewenste concurrentie tussen locaties.

De provincie helpt gemeenten en ondernemers bij compacte, aantrekkelijke en toekomstbestendige centra. Leegstand en overcapaciteit worden actief aangepakt.

Provinciaal detailhandelsbeleid wordt verbonden met wonen, horeca, toerisme, cultuur, regionale bereikbaarheid en logistiek. Gemeenten houden de verantwoordelijkheid voor de lokale inrichting, het parkeren en het centrumbeleid.

13. Grensregio's en Europese samenwerking

Fryslân heeft sterke internationale economische verbindingen via watertechnologie, agrofood, maritieme bedrijvigheid, toerisme, export, de Wadden en de samenwerking met Noord-Duitsland en andere Europese regio's. Voor Friese ondernemers is het belangrijk dat de provincie inzet op internationale samenwerking, bereikbaarheid en praktische ondersteuning bij export, personeel, innovatie en aanbestedingen.

- Versterk internationale economische samenwerking rond watertechnologie, agrofood, maritieme bedrijvigheid, toerisme en circulaire economie.
- Benut de positie van WaterCampus Leeuwarden als internationaal herkenbaar watertechnologiecluster.
- Ondersteun ondernemers die internationaal willen leveren, samenwerken of personeel zoeken.
- Versterk verbindingen met Noord-Duitsland via de Noordelijke samenwerking.
- Bescherm voorzieningen en ondernemerschap in kwetsbare regio's en kernen.
- Houd provinciale lasten en regeldruk beperkt en agendeer knelpunten van Friese ondernemers bij het Rijk en in Europa.
- Help het Friese MKB toegang te krijgen tot Europese programma's, netwerken en aanbestedingen.

De provincie Fryslân versterkt internationale economische samenwerking rond watertechnologie, agrofood, maritieme bedrijvigheid, toerisme en circulaire economie. WaterCampus Leeuwarden wordt benut als internationaal visitekaartje voor Friese innovatie en ondernemerschap.

Ondernemers krijgen praktische ondersteuning bij export, samenwerking, personeel en internationale netwerken. Fryslân verbindt de eigen economie sterker met Noord-Nederland, Noord-Duitsland en Europese innovatieprogramma's.

14. Gastvrijheidssector

Fryslân heeft een sterke gastvrijheidssector. Recreatie, toerisme, horeca, cultuur, sport, evenementen en verblijfsrecreatie dragen bij aan werkgelegenheid, leefbaarheid en brede welvaart. De provincie Fryslân geeft aan dat recreatie en toerisme bijdragen aan een prettige en gezonde woon- en leefomgeving, en dat de belangen van recreatie en toerisme worden meegewogen bij ruimtelijke ontwikkelingen. Gastvrij Fryslân 2028 vormt hiervoor een belangrijke beleidsbasis.

- Voer Gastvrij Fryslân 2028 voortvarend uit samen met ondernemers, gemeenten en onderwijs.
- Neem recreatie en toerisme volwaardig mee in omgevingsvisies en economische agenda's.

- Investeer in vitale recreatiegebieden, watersport, routes, fietsverbindingen, bereikbaarheid en jaarrond aanbod.
- Stimuleer spreiding van bezoekers over steden, dorpen, Wadden, meren, natuur en cultuurgebieden.
- Ondersteun ondernemers bij verduurzaming, toegankelijkheid, netcongestie en vergunningen.
- Investeer in arbeidsmarkt en scholing voor horeca, recreatie, evenementen, watersport en verblijfsrecreatie.
- Beperk provinciale regeldruk en bevorder met gemeenten en omgevingsdiensten voorspelbare procedures voor uitbreiding en verduurzaming.
- Bescherm de natuurwaarden van het Waddengebied en de Waddenkust, maar houd tegelijkertijd oog voor bereikbaarheid, leefbaarheid en economische activiteiten zoals havens, visserij, recreatie en toerisme.

De provincie Fryslân voert Gastvrij Fryslân 2028 voortvarend uit. Recreatie, toerisme, horeca, cultuur, sport, watersport en evenementen zijn volwaardige economische sectoren.

De provincie investeert samen met ondernemers en gemeenten in vitale recreatiegebieden, sterke dorpscentra, goede fiets- en vaarroutes, bereikbaarheid en jaarrond aanbod.

De provincie ondersteunt ondernemers in de gastvrijheidssector bij verduurzaming, arbeidsmarkt, innovatie en bezoekersspreiding. Zij beperkt eigen regeldruk en bevordert met gemeenten en omgevingsdiensten voorspelbare procedures.

15. Aanbesteden en inkopen

De provincie Fryslân is een belangrijke opdrachtgever voor infrastructuur, openbaar vervoer, onderhoud, energie, klimaatadaptatie, gebiedsontwikkeling, digitalisering en verduurzaming. Juist in een krappe markt moet de provincie een aantrekkelijke opdrachtgever zijn. Dat vraagt om voorspelbaarheid, realistische planning, proportionele eisen en eerlijke risicoverdeling. Voor Friese MKB-bedrijven is vooral belangrijk dat opdrachten toegankelijk zijn en niet onnodig groot of administratief zwaar worden gemaakt.

- Publiceer meerjarige investerings- en opdrachtenagenda's.
- Betrek ondernemers vroegtijdig via marktconsultaties en gebiedsgesprekken.
- Maak opdrachten toegankelijk voor MKB-bedrijven.
- Hanteer proportionele eisen en beperk administratieve lasten.
- Verdeel risico's eerlijk tussen opdrachtgever en opdrachtnemer.
- Stimuleer innovatiegerichte aanbestedingen, bijvoorbeeld bij circulair bouwen, watertechnologie, energie, infrastructuur en digitalisering.
- Geef regionale bedrijven een eerlijke kans binnen de aanbestedingsregels.
- Werk met realistische planningen, duidelijke besluitvorming en voldoende voorbereidingstijd.

De provincie Fryslân wordt een aantrekkelijke en betrouwbare opdrachtgever. Ondernemers krijgen eerder inzicht in komende investeringen, projecten en opdrachten. Aanbestedingen worden toegankelijker voor het MKB. De provincie hanteert proportionele eisen, beperkt administratieve lasten en verdeelt risico's eerlijk.

Bij grote opgaven rond infrastructuur, energie, water, onderhoud, klimaatadaptatie, digitalisering en gebiedsontwikkeling betreft de provincie ondernemers vroegtijdig. Zo worden projecten beter

Kies, versnel en voer uit

Veel oplossingen voor Fryslân zijn bekend. Het verschil zit de komende jaren niet in nieuwe plannen, maar in keuzes, tempo en uitvoering.

Ondernemers vragen de provincie om ruimte te geven aan bedrijvigheid, procedures te versnellen en investeringen mogelijk te maken. Dat vraagt om voldoende werklocaties, betrouwbare energie-infrastructuur, goede bereikbaarheid, snellere vergunningen, sterke vakopleidingen en een duidelijke economische koers.

Fryslân heeft alles in huis om sterker te worden: watertechnologie, hightech maakindustrie, zuivel en agrofood, circulaire economie, recreatie en toerisme, maritieme bedrijvigheid, ondernemerschap en vakmanschap. Die kracht komt alleen tot waarde als ondernemers kunnen investeren, verduurzamen, uitbreiden en mensen aan het werk kunnen houden.

Een sterk Fryslân is meer dan een goede economie alleen. Levendige binnensteden, culturele voorzieningen, evenementen, het Friese landschap en de Wadden maken de provincie aantrekkelijk om te wonen, werken, ondernemen en recreëren. Dat versterkt de leefbaarheid, vergroot de aantrekkingskracht op talent en bezoekers en geeft inwoners trots op hun regio.

Leg de keuzes vast in een meerjarige provinciale economische investerings- en uitvoeringsagenda. Werk met meetbare doelen voor economische ruimte, bereikbaarheid, netcapaciteit en doorlooptijden en rapporteer jaarlijks aan Provinciale Staten over de voortgang. Organiseer daarbij structureel overleg met ondernemers en onderwijs.

Realiseer ruimte voor bedrijven om verder te groeien, energie om te verduurzamen, bereikbaarheid om klanten en werknemers te verbinden, vergunningen die investeringen niet onnodig vertragen en vakmensen voor de economie van morgen. De Waddenkust is een visitekaartje van Fryslân. Een zorgvuldig evenwicht tussen natuur, leefbaarheid en economische ontwikkeling zorgt ervoor dat bewoners, ondernemers en bezoekers ook in de toekomst van dit unieke gebied kunnen blijven profiteren.

Dat maakt Fryslân ondernemend, ook in de komende periode 2027-2031.

VNO-NCW MKB Noord
Van der Hoopstraat 4, Groningen
Turfmarkt 11, Leeuwarden
De Bukakkers 20, Emmen

050 - 534 38 44
info@vnoncw-mkbnoord.nl
www.vnoncw-mkbnoord.nl